

مجموعه مقالات کنفرانس آموزش و جهانی شدن (۳)

تربیت شهروند جهانی

گردآورنده: معاونت آموزشی و پژوهشی

مرکز ملی مطالعات جهانی شدن  
۱۳۹۲



## پیشگفتار

عصر حاضر را به دامن عام و چند دهه‌ی اخیر را به طور خاص می‌توان عصر تلفیق اطلاعات و ارتباطات و انتقال دانش و جبهه‌ی آموزش دانست؛ عصری که بشر در آن بیش از گذشته نیازمند داشتن اطلاعات و در نتیجه برقراری ارتباطات برای کسب اطلاعات است. امروزه با در اختیار داشتن فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی گوناگون و پیشرفته‌ی این برقراری ارتباطات و تبادل سریع اطلاعات و در نتیجه تولید و توزیع دانش و دانایی بیش از پیش میسر گردیده است. هر فرد جامعه جهانی در هر جا که باشند می‌توانند آخرین اطلاعات لازم را در هر زمینه‌ای دریافت کنند. حتی شخصی که در این اطلاعات ناخواسته در اختیار افراد بشر در هر جایی از این کره‌ی خاکی که باشند قرار می‌گیرد و در حقیقت همین پدیده، مصداق واقعی جهانی شدن است که جنبه‌های گوناگون زندگی بشر را به شدت تحت تأثیر قرار داده و چالش‌ها و فرصت‌هایی را در زمینه‌های مختلف برای جوامع گوناگون فراهم آورده است. تردید در این واقعیت نیست که جهان در حال خیزشی تازه به سمت تحولی دوران ساز است و این خیزش تازه حاصل این امر اطلاعاتی است که رخ داده است. بی‌آن‌که لازم باشد در این مختصر - بدون اشاره به مفاهیم - به تمامی مبادی و اصول این انفجار اطلاعاتی و ارتباطی اشاره شود، تنها گذری بر آنچه از ابعاد سخت افزاری و نرم افزاری در حوزه‌ی آموزشی و پژوهشی در دسترس همگان قرار گرفته است می‌تواند چشم انداز بدیعی را پیش روی دانش و فعالان این حیطه قرار دهد؛ از ماهواره‌های اطلاعاتی گرفته تا انقلاب اینترنت و دنیای وب؛ از کتاب خوان‌ها و جست‌وجوگرها و قابل حمل؛ ابزارهای کوچک ذخیره‌ی اطلاعات اما با گنجایی بسیار بالا گرفته تا محیط‌های چند رسانه‌ای و تعاملی با کارکردهای گوناگون آموزشی و پژوهشی و برگزاری وبینارها (سمینارهای مبتنی بر وب) و سایر اقسام آموزش‌های مجازی و از راه دور؛ همه و همه فضاهای واقعی و مجازی را هستی بخشیده‌اند که دانش‌آموزان به درستی و بی‌گرافه به جوامع دانش بنیان تعبیر می‌شود. جان مایه‌ی این تحول عظیم فرایند جهانی شدن، ابزار آن تولید و انتقال اطلاعات و حاصل آن دانایی استقرار یافته است.

مفهوم جهانی شدن در آراء و آثار اندیشمندان علوم اجتماعی با تعاریف متعدد و تعبیر متفاوتی ارایه شده و

به دلیل اهمیت و گستردگی حوزه‌ی مفاهیم آن و نیز با توجه به برداشت‌ها، تفاسیر و تعبیرهای هر پژوهشگر از پدیده‌های اجتماعی و تأثیرات محیطی، لاجرم این پدیده نیز تفاسیر و تعاریف مختلفی یافته است. اما به طور کلی در نظریاتی که چنین مفهومی را به انحاء مختلف مطرح می‌کنند جهانی شدن حرکت به سوی جامعه‌ی جهانی واحد است که در آن قید و بندهای حاکم بر روابط اجتماعی، فرهنگی و آموزشی از بین می‌رود. گویا یک جامعه و یک فرهنگ و تمدن در سراسر سیاره‌ی زمین مستقر خواهد شد و به تعبیری دیگر، نیمی فشرده شکل خواهد گرفت. متفکرانی در تعریف جهانی شدن و سیاره‌ای شدن جهان، آن را مفهومی دانسته‌اند که مفاهیمی چون تراکم جهان و تشدید آگاهی درباره‌ی جهان به مثابه‌ی یک کل (یعنی درک مردم از جهان - مکانی واحد)، وابستگی متقابل در قلمرو جهانی و آگاهی و یکپارچگی جهانی در قرن حاضر اشعار دارد. چنین جامعه‌ای برقراری ارتباط میان افرادی از جوامع و ملل مختلف و از فواصل دور به همان راحتی ارتباط میان همسایان در یک محله در یک شهر، بلکه در یک دهکده خواهد بود.

اما از سوی دیگر این مفهوم را نیز می‌توان به این گونه تعریف کرد؛ ابفای نقش فعال و کنش‌گری آگاهانه در فضای کنونی (له یا علیه آن) دانش و بینشی را ایجاد می‌کند که به دسترس و حاصل آموزش نتواند بود. آموزشی متناسب با فضای پیچیده و چندبعدی کنونی؛ هم به لحاظ محتوا و هم به لحاظ ابزار و ساختارهای روشی و عملیاتی. در چنین فضا و زیست جهانی؛ بسیار چیزها؛ هم تأثیر گذارند و هم تأثیر پذیر؛ آموزش نیز از این حکم مستثنی نبوده و نیست آموزش راه گشای بسط دانش، آگاهی و علم و فناوری و بشری خود نیز باز از سوی همان دانش و فناوری موضوع بحث و بررسی و تحت تأثیر قرار می‌گیرد. از این رو به نظر می‌رسد که پرداختن به مقوله‌ی وسیع آموزش یعنی موضوع و بستر پیدایی، بسط و انتقال خرد و فهم انسانی؛ در گسترش و تراخ جهانی شدن و بازاندیشی و بازخوانی همه جانبه‌ی آن در پرتو الزامات کنونی کاری بایسته که با توجه به اهمیت فرایند جهانی شدن و گستردگی جغرافیایی و تنوع موضوعی آن، برگزاری همایش‌ها و هم‌اندیشی‌ها می‌تواند بستر مناسبی فراهم آورد تا پژوهشگران و کسانی که دغدغه‌ی این حوزه را دارند با بررسی و گفتار علمی به ابعاد متعدد و متنوع آن بپردازند.

بدین منظور مرکز ملی مطالعات جهانی شدن با هدف بررسی و شناخت اثرات پدیده جهانی شدن بر آموزش و متقابلاً تأثیر آموزش در فرایند جهانی شدن؛ با همکاری و مشارکت تعدادی از مراکز علمی پژوهشی و دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی کشور با تشکیل یک ستاد به شرح لیست ارایه شده و سازماندهی دبیرخانه کنفرانس، همایش علمی بین‌المللی آموزش و جهانی شدن را در سال ۱۳۹۱ برگزار نمود.

این همایش که با مساعدت و مشارکت وزات علوم، وزارت آموزش و پرورش، وزارت امور خارجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی وزارت علوم تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه مطالعات آموزشی و پژوهشی وزارت آموزش و پرورش، شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام، شورای بین‌المللی علمای ایران، مرکز همکاری‌های بین‌المللی وزارت علوم، مرکز امور بین‌الملل و مدارس خارج از کشور، کمیسیون ملی آیسکو، کمیسیون ملی یونسکو، در روزهای سه شنبه و چهارشنبه ۱۲ و ۱۱ مهرماه سال ۱۴۰۱ در محل همایش‌های دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد؛ ماحصل تلاش جمعی از اعضای هیأت علمی، اعضای اجرایی، مرکز ملی مطالعات جهانی‌شدن و سایر سازمان‌های همکار و مشارکت‌کننده و هیأت داوران محترم در این مرکز را یاری نمودند و لازم است در اینجا از همه‌ی این عزیزان قدردانی و سپاسگزاری شود.

به منظور بررسی جوانب گوناگون تأثیرات متدنی آموزش و پدیده جهانی‌شدن بر یکدیگر در عصر کنونی ۴ محور اصلی شامل ۲۹ موضوع به شرح زیر برگزیده شد: شورای ملی فراخوان بین‌المللی از اندیشمندان و پژوهشگران علاقمند به موضوع برای ارسال مقالات در این موضوعات دعوت به عمل آمد.

## محور ۱: ظرفیت‌سازی آموزشی و جهانی‌شدن:

۱. فرهنگ‌سازی، آموزش و جهانی‌شدن.
۲. جهانی‌شدن، آموزش و ظرفیت‌های موجود.
۳. جهانی‌شدن، آموزش و سرمایه‌های انسانی.
۴. جهانی‌شدن، آموزش و آموزه‌های دینی.
۵. اخلاق، معنویت و تربیت دینی و جهانی‌شدن
۶. همگرایی‌های علمی-آموزشی و خودباوری منطقه‌ای.
۷. مهندسی مجدد آموزشی در فضای جهانی‌شدن.
۸. نقش نهادهای حمایتی در گسترش آموزش‌های جهانی‌شدن
۹. اشتراکات تمدنی، آموزشی و جهانی‌شدن.

## محور ۲: ارتباطات، آموزش عالی و جهانی شدن:

۱. همگرایی جهانی، آموزش و جهانی شدن.
۲. نهادهای آموزشی و همگرایی جهانی.
۳. ارتباطات و همکاری‌های علمی در فرایند جهانی شدن.
۴. تجارب آموزشی کشورهای جهان و فرایند جهانی شدن.
۵. جهانی شدن و آموزش‌های مادام‌العمر.
۶. آموزش عالی و جهانی شدن.
۷. فرایند ارتباطات و اطلاعات و آموزش‌های جهانی شدن.

## محور ۳: تربیت شهروند جهانی:

۱. جهانی شدن و آموزش شهروند جهانی.
۲. جهانی شدن و نگرش شهروند جهانی.
۳. جهانی شدن و مهارت‌های شهروندی.
۴. شهروند جهانی و تنوع فرهنگی.
۵. خانواده و تربیت شهروند جهانی.
۶. مدارس هوشمند و جهانی شدن.

## محور ۴: مدیریت و رهبری آموزشی و جهانی شدن:

۱. برنامه‌های درسی و جهانی شدن.
۲. هدایت و رهبری آموزش‌های جهانی شدن.
۳. مدیریت جذب دانشجویان خارجی و نقش آن در فرایند جهانی شدن.
۴. برنامه‌ریزی آموزشی در عصر جهانی شدن.
۵. سیاست‌گذاری آموزشی در حوزه جهانی شدن.
۶. ساختار و سازماندهی نظام آموزشی و جهانی شدن.
۷. جهانی شدن و زیرساخت‌های آموزش مجازی.

در پاسخ به فراخوان اعلام شده بیش از ۵۰۰ چکیده مقاله به زبان‌های مختلف فارسی، انگلیسی، عربی و ...

از کشورهای مختلف از جمله آرژانتین، بنگلادش، کامرون، کاستاریکا، چین، چک، دانمارک، گرجستان، هند، اندونزی، کره جنوبی، لبنان، لیبی، مالزی، نپال، نیجریه، عمان، پاکستان، رومانی، روسیه، آفریقای جنوبی، سریلانکا، سوئد، تانزانیا، اوگاندا، امارات متحده، بلغارستان، تونس، سنگاپور، صربستان، عراق، مقدونیه، مکزیک، هلند، ساحل عاج، آمریکا، کانادا و آلمان به دبیرخانه کنفرانس واصل شد که پس از بررسی آنها تعداد ۳۹۰ چکیده مقاله پذیرفته شد و از نویسندگان برای ارسال متن کامل مقالات دعوت به عمل آمد که در نهایت پس از داوری مقالات دریافت شده، تعداد ۱۶۲ مقاله به زبان فارسی و تعداد ۴۸ مقاله به سایر زبان‌های دنیا پذیرفته شد. طی دو روز برگزاری کنفرانس به شرح برنامه ارایه شده، در پانل‌های چهارگانه مبتنی بر محورهای اصلی به صورت سخنرانی یا پوستر و استند ارایه و مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

به منظور داوری مقالات دریافت شده از تعداد ۷۰ نفر از اعضای هیأت علمی مرکز ملی مطالعات جهانی شدن و سایر دانشگاه‌ها، دانشگاه‌های کشور به شرح لیست ارایه شده دعوت به عمل آمد تا به داوری ۳۹۰ چکیده مقاله و ۲۱۰ متن کامل مقاله فارسی و خارجی واصله به دبیرخانه کنفرانس بپردازند، که در نهایت با توجه به محدودیت زمانی تعداد مقالات ۸۱ مقاله به زبان فارسی و ۴۰ مقاله به زبان انگلیسی (جهت ارائه در صحن کنفرانس، به صورت سخنرانی یا پوستر) انتخاب گردید و مقرر شد تا مجموعه‌ای ۲۲۰ مقاله انتخاب شده به صورت مجموعه مقالات کنفرانس در چهار جلد مبتنی بر محورهای تعیین شده چاپ و در معرض استفاده مخاطبین قرار داده شود.

علاوه بر متن کامل مقالات ارائه شده که در این مجموعه آورده شده و مسئولیت آرا و عقاید ارائه شده در هر مقاله به عهده نویسنده آن می‌باشد، نتایج حاصل از برگزاری کنفرانس در یک تحلیل خلاصه در انتهای هر جلد همراه با ارائه پیشنهادهایی جهت توانمندسازی بیشتر نظام آموزش کشور در مقاطع مختلف ابتدایی، متوسطه، آموزش عالی و تحصیلات تکمیلی برای مواجهه با تأثیرات مثبت و منفی ارائه جهانی شدن در آموزش ارائه شده است.

کتاب حاضر جلد سوم مجموعه مقالات کنفرانس بین المللی آموزش و جهانی شدن شامل چکیده ارایه شده به کنفرانس در محور ۳ با موضوع **تولید شهروند جهانی** می‌باشد که جهت اطلاع رسانی و پخش آرای مخاطبین محترم و علاقمندان حوزه آموزش و جهانی شدن به چاپ رسیده و امید است خدمت شایسته‌ای در جهت تولید علم در این حوزه در کشور عزیزمان ایران باشد.

# فهرست

## مقالات فارسی

|                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| آموزش شهروندی محلی .....                                                                | ۲۵  |
| آموزش شهروندی اساسی ترین گام در جهانی شدن .....                                         | ۴۷  |
| آموزش شهروندی جهانی : الزامات و چالش ها .....                                           | ۶۳  |
| آموزش شهروندی در پرتو جهانی شدن .....                                                   | ۸۷  |
| آموزش و -امعه پذیری سیاسی جوانان در عصر جهانی شدن .....                                 | ۱۰۳ |
| بازشناس مفهوم تربیت شهروندی جهانی و الزامات آن .....                                    | ۱۲۷ |
| بررسی تأثیر آموزش خانواده بر تربیت رفتار شهروند جهانی .....                             | ۱۴۹ |
| بررسی تأثیرات جهانی آموزش مهارت های فنی و حرفه ای .....                                 | ۱۵۹ |
| بررسی رابطه ی خانواده، مدرسه و تربیت شهروند جهانی .....                                 | ۱۷۵ |
| بررسی رابطه ی مدارس و جهانی شدن از دیدگاه اساتید دانشگاه آزاد بوشهر .....               | ۱۸۹ |
| بررسی ضرورت تربیت شهروند جهانی و نقش نظام ملی آموزشی در آن .....                        | ۲۰۷ |
| بررسی مفهوم و شاخص های شهروند جهانی .....                                               | ۲۲۳ |
| بررسی میزان برخورداری دانشجویان از فضائل شهروندی شهروند آرمانی افلاطون .....            | ۲۴۵ |
| تأثیر جهانی شدن آموزش بر تغییر ارزش ها و نگرش های شهروندان .....                        | ۲۵۷ |
| تحلیل محتوای برنامه های درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی ایران .....                   | ۲۶۷ |
| تدوین محتوای برنامه درسی در راستای تربیت شهروند جهانی .....                             | ۲۹۵ |
| تربیت اجتماعی شهروند جهانی در برنامه ریزی درسی دانشجویان .....                          | ۳۲۹ |
| تربیت شهروند جهانی؛ اولیوی پنهان در نظام آموزشی .....                                   | ۳۴۳ |
| تربیت شهروند جهانی .....                                                                | ۳۶۳ |
| تربیت شهروند جهانی .....                                                                | ۳۷۹ |
| جهانی شدن با تأکید بر آموزش مهارت های شهروندی .....                                     | ۳۹۹ |
| جهانی شدن ، تحول مفهوم حاکمیت و آموزش شهروندی .....                                     | ۴۲۷ |
| جهانی شدن و آموزش شهروندی .....                                                         | ۴۳۵ |
| جهانی شدن و آموزش شهروندی .....                                                         | ۴۵۵ |
| جهانی شدن و تأثیر آن بر شکل گیری شهر و شهروند الکترونیکی، با تأکید بر جامعه ایران ..... | ۴۶۹ |
| جهانی شدن و تربیت شهروند جهانی در هزاره سوم میلادی .....                                | ۴۹۱ |
| جهانی شدن و شهروند جهانی .....                                                          | ۵۰۵ |

|     |                                                                   |
|-----|-------------------------------------------------------------------|
| ۵۲۱ | جهانی شدن و مهارت های شهروندی                                     |
| ۵۳۹ | جهانی شدن، یادگیری انعطاف پذیر و دانش آموز فراشهروندی             |
| ۵۶۱ | تأثیر سیما و کالبد شهر در زمینه سازی برای آموزش شهروند جهانی      |
| ۵۷۵ | رسالت مدرسه در تربیت شهروندان جهانی                               |
| ۵۹۱ | رویکردهای آموزش شهروندی در کتاب های درسی مقطع راهنمایی            |
| ۶۱۳ | شهروند جهانی، تنوع فرهنگی                                         |
| ۶۲۵ | ضرورت همگامی با جهانی شدن و ارائه یک مدل مفهومی از مدارس هوشمند   |
| ۶۳۹ | بردشگری الگویی مناسب برای آموزش شهروند جهانی                      |
| ۶۵۵ | مدارس هوشمند و مناسب برای آموزش سواد رسانه ای در فرایند جهانی شدن |
| ۶۸۱ | مدارس شمع و جهانی شدن                                             |
| ۶۹۳ | مدارس و تربیت شهروندان جهانی                                      |
| ۷۱۵ | مروری بر مطالعه ای کیفی در مورد شهر با تأکید                      |
| ۷۳۷ | مهارت های خود یادگیری و فرا جهانی شدن                             |
| ۷۶۳ | میزان برخورداری دانش آموزان از سواد دیجیتال مطالعه مقطعی          |
| ۷۸۳ | نقش مدیریت شهری در ارتقای جایگاه شهروند جهانی                     |
| ۷۹۵ | نقش و ضرورت آموزش سواد رسانه ای به شهروندان در عصر جهانی شدن      |
| ۸۱۳ | نگاهی به ضرورت هوشمندسازی مدارس در عربی و تحول های جهانی شدن      |
| ۸۲۷ | نهج البلاغه و آموزش شهروندی در عصر جهانی شدن                      |

## ترجمه مقالات خارجی

|     |                                                                              |
|-----|------------------------------------------------------------------------------|
| ۸۵۱ | جهانی شدن و تأثیرات فرهنگی آن بر روی دوره های آموزش فنی و حرفه ای            |
| ۸۶۵ | مدارس هوشمند و جهانی شدن: چشم انداز بنگلادش                                  |
| ۸۷۳ | مدیریت تنوع فرهنگی در برنامه ی مطالعه بین المللی؛ احترام در خارج از کلاس درس |
| ۸۸۱ | مطالعه های بر عناصر کاربردی در سیستم تدریس و یادگیری مدرسه ی هوشمند          |

## جمع بندی و نتیجه گیری

|     |                                                            |
|-----|------------------------------------------------------------|
| ۸۹۷ | جمع بندی و نتیجه گیری از مجموعه مقالات ارائه شده در محور ۳ |
|-----|------------------------------------------------------------|